Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Temautställning 2023 i vårt kolonimuseum

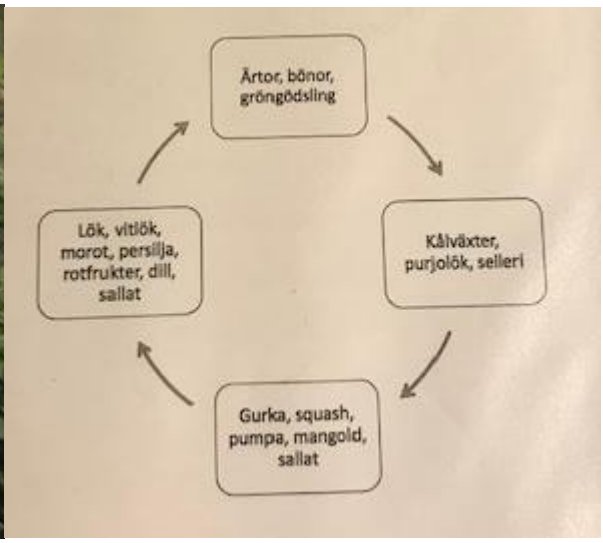
Samodling - för en vackrare och bättre skörd

Planerad **växtföljd och samodling** är bra för att undvika platsbundna skadedjur och svampsjukdomar och få en friskare odling.

I sammanställningen nedan följer några råd.

Växtföljd innebär att byta odlingsplats för dina grönsaker år från år – minst fyra år innan du odlar grönsaken på samma plats igen. Gäller inte snabb-växande grödor som ex sallad och spenat.
Dela in växterna i 4 grupper och växla plats mellan åren.

Samodling innebär att blanda olika sorters växter, grönsaker, örter och blommor som trivs tillsammans och odla dem intill varandra. Odlingen gynnar mikrolivet och kan i vissa fall skydda mot skadedjur, insekter och dessutom ge en vackrare odling.

Metoden att samodla växter som stärker varandra är uråldrig. I århundranden har småbönder jorden runt samodlat olika växtslag för att hålla skadedjur borta och stärka jorden.
Motsatsen är den s.k. monokulturen, rad efter rad med samma gröda och som utarmar jorden.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Vissa växter trivs inte att växa ihop
Potatis trivs inte med gurka, jordärtskocka, pumpa, kålväxter, selleri, tomat och squash.
Bönor och ärtor trivs inte med lök eller fänkål.
Tomater skall inte odlas i närheten av potatis.

Samodlingstips
Kryddtagetes kan samodlas med sallad, betor och mangold - Tagetes är en sanerande gröda som minskar skadliga nematoder, underjordiska små rundmaskar, att få fäste i jorden. Dessa nematoder drabbar framför allt morötter och lök.
Tagetes kan även samodlas med rotfrukter och potatis. Tagetesrötterna håller jorden frisk från nematoderna. Dessa härjar också gärna i potatis och andra rotfrukter, exempelvis rödbetor.

Bondbönor kan sättas mellan rader av potatis.
Ärtor och bönor kan samodlas med krasse, squash och/eller spenat – detta för att hålla jorden täckt.

Samplantering av kål med timjan och dill hjälper mot kållarver.
Kålväxter har många fiender och det bästa är att använda fiberduk under odlingstiden. Starkt doftande örter (aromatiska), såsom ringblommor, malört, salvia och tagetes, har visat sig avskräckande på kålfjärilen och avvisar även kålfjärilens larver.
Asiatiska bladkål, PakChoi och rädisor kan odlas mellan kålplantorna innan de blir för stora.
Spetskål och kålrabbi har lite kortare utvecklingstid och kan därför odlas i omgångar.

Sallad kan samodlas med purjolök, kronärtskocka och rotselleri.
Sallad som odlas med körvel ger täta huvud och håller bladlössen borta.

Rosor trivs med pepparmynta och vitlök som avvisar bladlöss.

Jordgubbar kan samodlas med vitlök som motar kvalster.

Samodla rabarber, låga äppleträd, ringblommor och svartkål. Här trivs nyttodjur som håller bladlöss och kålfjärilens larver i schack.

Starkt doftande växter kan förvilla flygande skadedjur som inte hittar fram till den åtråvärda växten.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Blommande växter attraherar nyttoinsekter som i sin tur är rovdjur och naturliga fiender till bladlöss, kålmal och andra skadegörare.

Mörka bladväxter upplevs av många flygande skadedjur oattraktivt.
Med ringblommor och mörkbladig amarant håller sig många flygande skadeinsekter borta från kålen – dessutom gynnas nyttoinsekter som attraheras av blommorna och som parasiterar bladlöss och larver. Mörka växter kan samodlas med ljusa växter.
Det har visat sig att mörkbladiga växter blir mindre ansatta av bladlöss, kålfjäril och andra flygande skadedjur.
Samodla förslagsvis mörk sallad med ljus, mörk brysselkål med ljus och så vidare.

Högresta växter som majs, kan stödja slingrande växtslag som bönor och ärtor.

Morot och lök kan varvas i raderna – en klassisk kombination. Morotsflugan förvillas av lökdoften. Lökflugan förvillas av morotsdoften.
Morotens rötter går på djupet och löken har ytliga rötter.

Tagetes, ringblommor eller blomsterkrasse kan samodlas med mangold och sallad. Bladlössen älskar bladgrönsaker som sallad och mangold. Tagetes och ringblommor har en stark doft som bladlöss avskyr.
Blommande tagetes, ringblommor och blomsterkrasse attraherar många nyttoinsekter som parasiterar på bladlöss. Hit hör blomflugor, guldögonsländan, parasitstekel och nyckelpigor.

Vitlök kan samodlas med jordgubbar och rosor.
Vitlökens starka doft finns i hela växten, också i blasten. Sniglarna känner doften på lång väg och håller sig borta från jordgubbarna.

Lök är rik på svavel som är välkänt effektiv mot svamp och bakterier. Om man sticker ner några vitlöksklyftor kring rosor och jordgubbar så får rosorna mindre svartfläcksjuka och jordgubbarna slipper svampsjukdomar.
Lök och persilja kan samplanteras.
Persilja och andra doftande kryddörter förvirrar lökflugan och håller lökväxter friska hela odlingstiden.

Baljväxter samodlas med jordgubbar och sallad.
Bönor och ärtor har visat sig hindra stinkflyn (skinnbaggar) från att angripa jordgubbar och sallad.
Stinkflyna föredrar baljväxter som inte tar lika stor skada av dessa insekter.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Solros och tagetes samodlas med blomkål och broccoli. Rapsbaggar attraheras att lägga ägg i solrosens och tagetesens blomkorgar i stället för i kål som bildar blommande huvuden och som förstörs av baggarna.

Samodling ger en mångfald i trädgården som i sin tur bjuder in fler arter av både djur och växter och därmed bidrar till en hållbar odling i ekologisk balans.
Det blir snyggt och markytan används mer effektivt och hindrar därmed gräs och Markfukten bibehålls.
En genomtänkt samodling tar också hänsyn till olika växters näringsbehov. Näringsgivande växter som ärtor och bönor, berikar jorden för näringskrävande växter som kål.

Kuriosa
”Three sisters” är en riktigt gammal och beprövad odlingsteknik som härstammar från Nordamerikas indianer. Det är en samplantering av majs, bönor och squash. Majsen planteras på en upphöjd välgödslad bädd med bönor runt om – vilket får klättra på majsens stjälkar.

Squashen planteras sedan intill sina systrar och när den brer ut sig fungerar plantan som levande marktäckare som ger skugga och hindrar avdunstning från jorden.
Indianerna lär ha lagt rutten fisk i odlingsbädden som gödning. I vår tid kan ett alternativ vara att gräva ner fiskrens och benmjöl i majsbädden.

Kolonimuseum
ERIKSDALSLUNDEN

Pallkrageodling – ett av många odlingssätt

Skapa förutsättningar - Två nivåer på pallkragen (400 liter) – 6 säckar jord och 2 säckar gödsel.
Starta med tidningar i botten (20 cm omlott). Då kan maskar och mikroliv ta sig emellan lagren men gräs och kirskål kvävs.
Fyll på med grovt material så som handledstjocka grenar, färska och gamla och täck botten. Fortsätt med finare ris, fjolårslöv, nerklippta perenner och grov kompost upp till halva lådan (1 nivå).
Gödsla med någon slags gödsel – minst 10 cm
Blanda i jord och se till att de överst 5 cm är endast jord som inte är blandad med gödsel
Vattna se till att hela pallkragen är genomfuktad

Källor

Trädgårdens grunder / Bob Flowerdew
Trädgårdens vänner och fiender/ Eva Janqvist
Den blomstrande kökträdgården / Anette Nilsson
Året i kökträdgården / Tyra Hallsénius Lindhe
https://odlaatbart.se
https://www.wexthuset.com
https://atligatradgarden.se
https://p162.wordpress.com

Sammanställt av Elisabet Björklund våren 2023, kolonilott 1A
Eriksdalslundens koloniträdgårdsförening

Anis

trivs ihop med	koriander					
trivs inte med	morot					

Basilika

trivs ihop med	blomkål kål	broccoli paprika/chilipeppar	brysselkål sparris	bönor tagetes	grönkål tomat	kamomill
trivs inte med	salvia	vinruta				

Betor

trivs ihop med	blomsterböna	kålrabbi	kålrot	rödlök		

Blomsterböna

trivs ihop med	betor	kålrot	selleri			

Blomkål

trivs ihop med	bönor	selleri				
trivs inte med	spenat					

Bondböna

trivs ihop med	bladselleri morot	dill potatis	gurkväxter sockermajs	jordgubbar spenat	kryddväxter	kålväxter
trivs inte med	lök	vitlök				

Brytböna

trivs ihop med	bladselleri	gurkväxter	jordgubbar	potatis	sockermajs	
trivs inte med	lök	vitlök				

Buskböna

trivs ihop med	gurka potatis selleri	jordgubbar rabarber sommarkyndel	kryddväxter rädisa spenat	kålväxter rättika tomat	mangold rödbeta	morot sallad
trivs inte med	fänkål	gladiolus	lök	purjolök	vitlök	ärtor

Dill

trivs ihop med	blomkål persilja	brysselkål rödbeta	gräslök sallad	gurka sparris	kålväxter	lök
trivs inte med	kvanne	kummin	lavendel	tomat		

Dragon

trivs ihop med	aubergine					

Endivsallad

trivs ihop med	fänkål	kålväxter	lök	stångbönor		

Fruktträd

trivs ihop med	krasse	nyazelänsk spenat	pepparrot	vitlök		

Fänkål

trivs ihop med	basilika	dill	gurka	sallad	salvia	ärtor
trivs inte med	buskbönor	chilepeppar	koriander	stångbönor	tomat	

Gräslök

trivs ihop med	morot	potatis	rosor	vindruvor	äpple	
trivs inte med	bönor	ärtor				

Gurkört

trivs ihop med	bönor	jordgubbar	squash	tomat		

Gurkväxter

trivs ihop med	brytböna melon lök	dill pumpa vitlök	fänkål rosenböna sockermajs	jordärtskockor rödbeta squash	kålväxter selleri	
trivs inte med	krasse	kryddväxter	potatis	rädisa	rättika	tomat

Hallon

trivs ihop med	spenat	vitlök				

Isop

trivs ihop med	blomkål	broccoli	brysselkål	grönkål	kinakål	
trivs inte med	rädisa					

Jordgubbar

trivs ihop med	bönor vitlök	gurkört ärtor	lök granbarr	purjolök tallbarr	rosenkrage spenat	rädisa rättika
trivs inte med	kålväxter	tomat				

Jordärtskocka

trivs ihop med	gurka					
trivs inte med	potatis					

Kamomill

trivs ihop med	gurka	kål	lök			

Koriander

trivs ihop med	anis	potatis				
trivs inte med	fänkål					

Krasse

trivs ihop med	blomkål kål	broccoli rädisa	bönor	fruktträd	kinakål	

Krusbär

trivs inte med	potatis					

Kummin

trivs inte med	morot	dill				

Kålrötter

trivs ihop med	majrova	ärtor				

Kålväxter

trivs ihop med	aromatiska örter lök spenat kamomill	betor mangold stångböna salvia	bladselleri rabarer tomat	bönor ringblomma ärtor	dill rödbeta gurka	gullris rädisa rättika
trivs inte med	jordgubbar	kålväxter	potatis	purjolök	rosenböna	vitlök

Kvanne

trivs inte med	dill					

Kyndel

trivs ihop med	bönor	kål	lök			

Körvel

trivs ihop med	broccoli	sallad	rädisa			

Libbsticka

trivs ihop med	de flesta					
trivs inte med	rabarber					

Lin

trivs ihop med	morot	potatis				

Lupin

trivs ihop med	dill squash	jordgubbar	kålväxter	pumpa	rosmarin	sallad

Lök

trivs ihop med	dill rödbeta	endive sallad sallad	gurka sommarkyndel	jordgubbar tomat	kålväxter	mangold
trivs inte med	persilja	stångböna	buskböna	ärtor		

Majs

trivs ihop med	gurka	sallad	squash	tomat	ärtor	
trivs inte med	selleri					

Mangold

trivs ihop med	buskböna	kålrot	kålväxter	lök	palsternacka	vitlök

Mejram

trivs ihop med	peppar	salvia				

Morot

trivs ihop med	buskböna tomat	dill vitlök	gräslök ärtor	lök	purjolök	sallad

Mynta

trivs ihop med	blomkål	broccoli	bönor	kinakål	kålväxter	tomat

Nässlor

trivs ihop med	tomat					

Oregano

trivs ihop med	peppar					

Paprika/chili peppar

trivs ihop med	basilka					
trivs inte med	gurkväxter	tomat				

Pepparmynta

trivs ihop med	sallad	tomat				

Pepparrot

trivs ihop med	fruktträd					

Persilja

trivs ihop med	dill	ros	sparris	tomat		

Potatis

trivs ihop med	böna	kålväxter	sockermajs	solros	spenat	ärtor
trivs inte med	gurkväxter	jordärtskockor	krusbär	kålväxter	selleri	tomat

Purjolök

trivs ihop med	bladselleri tomat	jordgubbar	lök	morot	sallad	svartrot
trivs inte med	buskböna	kålväxter	stångböna			

Rabarber

trivs ihop med	buskböna	kålväxter	sallad	spenat		

Renfana

trivs ihop med	chilipeppar	fruktträd	hallon	rosor	squash	
trivs inte med	kål					

Riddarsprre

trivs ihop med	bönor	havre	kål			
trivs inte med	kålrot	palsternacka	mangold	morot		

Ringblommor

trivs ihop med	blomkål kålväxter	broccoli rosor	bönor tomat	chilipeppar	grönkål	gurka

Rosenböna

trivs ihop med	sockermajs	sommarkyndel				
trivs inte med	kålrabbi	mangold	rödbeta			

Rosmarin

trivs ihop med	blomkål salvia	broccoli	bönor	kinakål	kål	morot

Rosor

trivs ihop med	gräslök polejmynta	lök ringblomma	mattram tagetes	nävor vitlök	persilja	peppar-mynta

Rädisa

trivs ihop med	buskböna tomat	jordgubbar ärtor	kålväxter	sallad	spenat	stångböna
trivs inte med	gurka					

Rättika

trivs ihop med	buskböna tomat	jordgubbar ärtor	kålväxter	sallad	spenat	stångböna
trivs inte med	gurka					

Rödbeta

trivs ihop med	buskböna lök	dill vitlök	gurka	kålrot	kålväxter	palster-nacka
trivs inte med	rosenböna	spenat				

Rödlök

trivs ihop med	betor					

Röllika

trivs ihop med	aromatiska	örter				

Sallad

trivs ihop med	bladselleri körvel rabarber svartrot	dill majs rädisa tomat	fänkål morot rättika ärtor	gurka potatis sparris	jordgubbar pepparmynta spenat	kryddväxter purjolök stångböna
trivs inte med	persilja	selleri				

Salvia

trivs ihop med	blomkål morot	broccoli rosmarin	jordgubbar	kinakål	kål	mejram
trivs inte med	lök	vinruta				

Selleri

trivs ihop med	bönor	gurka	kålväxter	purjolök	tomat	
trivs inte med	majs	potatis	sallad			

Solros

trivs ihop med	blomkrasse	bönor	gurka	pumpa	squash	
trivs inte med	gräs	rosenböna	potatis			

Sparris

trivs ihop med	basilika	dill	kålväxter	persilja	sallad	tomat

Spenat

trivs ihop med	hallon rädisa	jordgubbar rättika	kålväxter stångböna	persilja tomat	potatis	rabarber
trivs inte med	rödbeta					

Skärböna

trivs ihop med	bladselleri	gurkväxter	jordgubbar	potatis	sockermajs	
trivs inte med	lök	vitlök				

Sockermajs

trivs ihop med	bönor ärtor	gurkväxter	potatis	sallad	squash	tomat
trivs inte med	selleri					

Squash

trivs ihop med	krasse	majs				

Stångböna

trivs ihop med	gurka selleri	krasse spenat	kålväxter	rädisa	rättika	sallad
trivs inte med	fänkål	lök	purjolök	vitlök	ärtor	

Svartrot

trivs ihop med	kålrabbi	purjolök	sallad			

Tomat

trivs ihop med	basilika	gräslök	krasse	kålväxter	majs	morot
	nässlor	pepparmynta	persilja	purjolök	rädisa	rättika
	sallad	selleri	spenat	ringblommor	tagetes	
trivs inte med	fänkål	gurka	jordgubbar	potatis	ärtor	

Timjan

trivs ihop med	blomkål	broccoli	kål	salladskål		

Vaxböna

trivs ihop med	bladselleri	gurka	jordgubbar	potatis	sockermajs	
trivs inte med	lök	vitlök				

Vinruta

trivs ihop med	broccoli	hallon	rosor			
trivs inte med	basilika	blomkål	kål	salvia		

Vitlök

trivs ihop med	fruktträd	gurka	hallon	jordgubbar	mangold	morot
	rosor	rödbeta	sallad	tomat		
trivs inte med	bönor	kålväxter	persilja	ärtor		

Vitplister

trivs ihop med	potatis					

Åbrodd

trivs ihop med	kålväxter					

Äggplanta

trivs ihop med	bönor					

Ärtor

trivs ihop med	bönor	dill	fänkål	gurka	kålväxter	morot
	rädisa	rättika	sallad	sockermajs		
trivs inte med	gräslök	lök	potatis	purjolök	stångbönor	tomat

sammanställt av Elisabet Björklund våren 2023
koloni 1A Eriksdalslundens koloniförening